

Tuottavuutta ja innovaatioita

Syksy on synkempi kuin pitkään aikaan kirjastoalan näkymiä ajatellen.

Kesällä työnsä aloittaneen uuden hallituksen leikkaukset toivat yllätyksiä yliopistoille ja korkeakouluille. Leikkaukset kohdistuvat melko voimakkaasti koulutukseen ja tieteeseen, mikä oli jossain määrin odottamatonta. Koulutukseen on viime vuosikymmeninä panostettu tulevaisuuden odotuksien, mutta nyt säästöjä haetaan montaa kautta. Paitsi, että vähennetään korkeakoulujen rahoitusta, heikennyksiä tulee myös opiskelijoiden ja aikuisopiskelijoiden tukiin.

Tuottavuuden nostamisen nimissä on siis edessä leikkauksia. Samaan aikaan uskotaan, että tulevaisuuden avaintekijänä ovat innovaatiot. Kuinka asiat ovat kirjastoalalla, on näkökulmakysymys? Lasi on puolityhjä tai puoliksi täynnä. Tällä kertaa on kuitenkin ratkaisevaa, miten päättäjät sen näkevät.

Viimeisimmät säästötoimet käynnistyivät erityisen huomiota herättävästi Helsingin yliopiston piirissä ja siinä eivät kirjastot myöskään tule säästymään. Erityisen ikäviltä leikkaukset tuntuvat siksi, että samaan aikaan esimerkiksi Kaisa-kirjaston käyttäjämäärät ovat olleet ennätysmisiä. Myönteinen puoli tilanteessa onkin siinä, että asiakkaita ja käyttöä siis yliopiston kirjastolla todennustusti olisi, jos vain olisi mahdollista toimia tilanteen mukaisesti.

Intensiivisen käytön pitäisikin osoittaa sellaisenaan päättäjille, että kirjasto on tuottava. Tuottavuuden nostaminen väkeä vähentämällä vaikuttaakin erityisen huonolta ajatukselta juuri silloin, kun käyttöä palveluille on runsaasti ja niiden hyöty on tunnistettu. Se merkitsisi hyvin toimivan palvelun heikentämistä.

Kirjastoilla on edelleen ainesta myös innovaatioihin ja uusiin avauksiin; tieto ei jää kirjoihin, vaan tuottaa uutta nyt ja tulevaisuudessa. Viimeksi hätkähdyttäviä oivalluksia tuotti Kansalliskirjaston FINNA.fi, joka Helsinki Design Week -tapahtuman yhteydessä tutki yhdessä kuuden suunnittelijan kanssa, mitä suomalainen kulttuuriperintö tarkoittaa, miten sitä voisi hyödyntää ja mitä omistajuus ja avoimuus merkitsevät? Suunnittelijoille annettiin tehtäväksi luoda 24 tunnissa Finnan aineistoista uusi idea, teos tai konsepti.

Esitellyt tulokset antoivat hyvän kuvan inspiraatioiden moninaisuudesta. Voyager-kaikuluotaimen inspiroimana konseptiksi luotiin idea kuva- ja ääniaineistosta, joka kuvaa sivilisaation tilaa. Idean kantavuus on huikea ja kertoo kyvystä ajatella omaa elämänsä kaarta kauemmaksi. Videoteoksessa puolestaan kävi ilmi, miten

lähellä kysymykset avoimuudesta ovat: kenelle tieto on saatavilla, missä rajat tulevat vastaan, mutta mitä avoimuus tarkoittaa myös julkisena tilana, paikkana ja kuluttamisena. Juuri näitä rajanvetoja ollaan tekemässä myös politiikassa ja taloudessa määrittämällä, mikä on julkista ja yhteistä tai mikä on yksityistä omaisuutta tai tilaa.

Tulevaisuuden ennakointi käy hankalaksi, jos tehtävän työn määrä, sen tuloksellisuus ja arvo lakkaavat merkitsemästä, vaan taloudellinen tilanne ja kulloinkin määritellyt prioriteetit asettavat kehykset sille, mihin panostetaan. Nuoret suunnittelijat kykenivät 24 tunnissa luomaan käsityksiä siitä, mitä tarkoitetaan pitkän aikavälin arvoilla, sivilisaation säilyttämisellä ja hahmottamaan avoimuuden merkitystä ja arkielämän hankalaksi tekeviä rajoja. Toivottavasti pitkäjänteiseen kehitykseen ja kaikkien saatavilla olevien jaettujen resurssien arvoon kyetään muuallakin edelleen panostamaan. Muussa tapauksessa on ilmeisesti panostettava nuoriin, joilla on tähän näkökykyä.

– Päivikki Karhula